



Turismesatellitregnskab

For Bornholm, 2011

Turisterne på Bornholm havde i 2011 et samlet forbrug på 1,83 milliarder kroner. Dette forbrug gav anledning til en samlet direkte værditilvækst på 572 millioner kroner og en samlet beskæftigelse på lige godt 2.000 årsværk.

Center for Regional - og Turismeforskning
Anders Hedetoft og Jie Zhang

I dette notat gennemføres en strukturanalyse, der placerer turismedestinationen Bornholm i en samfundsøkonomisk kontekst. Der fokuseres på turismens omsætning, erhvervets evne til at skabe værdi, erhvervets beskæftigelseseffekt samt den turismeafledte betydning for bidrag til de forskellige offentlige kasser. Samtidig gives et indblik i turisternes forbrug mens de er på Bornholm, fordelt på branchegrupper, produktgrupper, formål, overnatningstyper og nationaliteter. Derudover gives en beskrivelse af turismens afledte effekter for andre dele af samfundsøkonomien.

September 2013, Anders Hedetoft og Jie Zhang

KORT OG GODT OM TURISMEN PÅ BORNHOLM

Turisme har stor betydning for værdiskabelse og beskæftigelse i Danmark. Bornholm er et af Danmarks mest turismeintensive områder så derfor har turisme endnu større betydning for den bornholmske samfundsøkonomi.

Dansk turisme	Hovedtal Mia. kr	Effekt af i mio. kr i turismeforbrug	Multiplikatorer
Turismeforbrug	82,4	1.000.000	1
Værditilvækst – direkte effekter	23,2	280.786	0,28
Værditilvækst – inkl. afledte effekter	39,7	481.728	0,48
Personskatter	8,5	103.230	0,10
Vareskatter, moms og selskabsskatter	19,6	237.631	0,24
Skatter i alt	28,1	240.825	0,34
Beskæftigelse, antal årsværk	119.449	1,45	

TABEL 1: HOVEDTAL FOR TURISME I DANMARK OG MULTIPLIKATORER FOR 2011

Bornholms turisme	Hovedtal Mio. kr	På Bornholm Alene Mio. kr	Effekt af i mio. kr i turismeforbrug	Multiplikatorer
Turismeforbrug	1.831		1.000.000	1
Værditilvækst – direkte effekter	572,0	416	312.397	0,31
Værditilvækst – inkl. afledte effekter	893,8	423	488.148	0,49
Personskatter	182,7	51	99.781	0,1
Vareskatter, moms og selskabsskatter	491,3		257.400	0,26
Skatter i alt	674,0		368.104	0,37
Beskæftigelse, årsværk i alt	2.063	1.237	1,13	

TABEL 2: HOVEDTAL FOR TURISME PÅ BORNHOLM OG MULTIPLIKATORER FOR 2011

Turisterne forbruger i alt 1,83 mia. kroner på Bornholm. Dette giver anledning til en samlet værditilvækst (både på Bornholm og udenfor Bornholm) på 893 mio. kroner og en samlet

beskæftigelse på 2.063 personer. Værditilvækst og beskæftigelse er fordelt på en hel række brancher, men overnatning, restauration, transport og detailhandel hører til de sektorer der i størst udstrækning har gavn af turismen.

Hvis man udelukkende ser på den økonomiske og beskæftigelsesmæssige effekt af den bornholmske turisme *på* Bornholm – dvs. effekten på den bornholmske beskæftigelse og indtjening (kolonne 2 i tabellen) ses det, at der skabes en bornholmsk værditilvækst på 423 mio. kr. såfremt de afledte effekter indregnes og en bornholmsk beskæftigelse på 1.237 årsværk

Den samlede bornholmske værditilvækst lå i 2011 på 7.679 mio. kr. og turismen bidrog altså ned 423 mio. kr, eller 5,5%. Den samlede bornholmske beskæftigelse¹ var i 2011 på 18.803 arbejdspladser og turismen bidrog altså med 1.237 arbejdspladser (6,7%).

Multiplikatorerne kan benyttes til at vurdere hvad en given stigning i turismeforbruget vil betyde for den samlede værdiskabelse, skatteindbetalinger samt beskæftigelse.

KORT OM DEN ANVENDTE METODE

Grundlaget for opgørelsen af turismens direkte og afledte effekter, er det såkaldte regionale turismesatellitregnskab (RTSA), som er udarbejdet efter internationalt anerkendte metoder. Modellen er udviklet i et tæt samarbejde mellem VisitDenmark og Center for Regional- og Turismeforskning. I 2010 præsenteredes de første analyser hvor turismens økonomiske betydning blev opgjort for Bornholms vedkommende. Nærværende notet udgør en opdatering af disse analyser.

Der er tale om en såkaldt strukturanalyse, hvor vægten ligger på at få dækket alle afledte effekter af turisme samtidig med, at turismeforbruget afstemmes med vare- og tjenesteudbuddet i landet. Dette gøres efter internationale metoder og retningslinjer fra UNWTO/OECD/EUROSTAT. For at kunne opnå den ønskede dækningsgrad og sikre afstemning med nationalregnskabet har det været nødvendigt at benytte relativt usikre datakilder. Det endelige nationalregnskab foreligger først med flere års forsinkelse og derfor kan et turismeregnskab opstillet efter ovennævnte principper også ført færdiggøres med flere års forsinkelse. Derfor bygger notatet på tal fra 2011 og er således ikke et øjebliksbillede af den seneste udvikling indenfor Bornholms turisme. Til gengæld er vi så sikret et grundigt - og frem for alt sammenhængende – billede af turismes rolle i den bornholmske samfundsøkonomi.

Et af udgangspunkterne for beregning af turismes økonomiske betydning for værditilvækst og beskæftigelse i samfundet er en landsækkende undersøgelse af turisternes døgnforbrug. Herved afdækkes forskellige turisttypers døgnforbrug. Danmarks Turistråd (det nuværende VisitDenmark)

¹ Den såkaldte KRNR-beskæftigelse, beskæftigelsen i det kommunalfordelte nationalregnskab.

påbegyndte allerede i 1997 en døgnforbrugsundersøgelse blandt turisterne i landet. Populært sagt er fremgangsmåden herefter den, at multiplicere døgnforbruget med antallet af overnatninger fra de officielle overnatningsstatistikker plus det estimerede antal overnatninger på ikke registrerede overnatningskategorier, så som ophold i egen feriehus og ophold og familie og venner. Denne indledende beregning af turismeforbruget vil det, i de fleste tilfælde, være nødvendigt at korrigere på basis kendte statistiske oplysninger. Eksempelvis må turisternes akkumulerede hotelforbrug ikke overstige hotellernes totale omsætning i nationalregnskabet. I givet fald må det beregnede døgnforbrug være for højt og må efterfølgende nedskrives. Man sammenligner altså efterspørgsel (beregnet turismeforbrug ud fra døgnforbrug) med udbud (virksomhedernes resultater). Virksomhedernes resultater hentes fra nationalregnskabet, men her er problemet så, at nationalregnskabet stort set ikke er geografisk opdelt. Derfor bliver man nødt til at fordele virksomhedernes omsætning og værdiskabelse efter forskellige estimeringsmetoder. En af disse metoder er, at anvende lønsummen på arbejdsstederne til at fordele branchens tal. Det betyder eksempelvis, at hvis en hotelkæde har et hotel på Strøget i København og et hotel i Allinge og lønsummen på de to arbejdssteder er den samme, så vil virksomhedens omsætning og værdiskabelse blive fordelt ligeligt mellem de to arbejdssteder. Det siger derfor sig selv, at den kommunalfordelte opgørelse af omsætning og værdiskabelse er forbundet med en vis usikkerhed.

ANTAL OVERNATNINGER PÅ BORNHOLM

Overnatninger på de kommercielle overnatningssteder er i vid udstrækning registeret af Danmarks Statistik. De mindre overnatningssteder er dog ikke forpligtet til at indberette, så for disse steder er der tale om et estimat baseret på spørgeskemadata. For de ikke kommercielle overnatningsformer (overnatning hos familie og venner samt benyttelse af eget eller lånt sommerhus), samt for endagsturismen er der også tale om estimater baseret på ældre spørgeskemaanalyser.

(1000*antal)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hotel -ferie	117,68	113,56	113,73	102,71	93,41	93,84	93,31
Hotel -forretning	10,80	7,92	9,84	8,19	7,65	7,31	7,50
Camping	99,05	97,24	94,83	92,75	83,24	79,21	80,02
Vandrerhjem	9,80	7,69	6,50	5,32	4,89	5,04	5,45
Lejet feriehus	381,48	430,65	497,31	477,35	467,57	406,32	468,24
Feriecentre	33,56	25,44	32,78	23,67	15,53	19,09	22,40
Lystbåde	40,88	40,42	24,08	28,44	24,98	28,08	30,23
Bondegårde	-	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55
Krydstogt	-	-	6,98	6,98	21,85	14,89	18,09
Familie/venner	-	-	-	-	-	-	-
Endagsturister	7,44	7,44	7,44	7,44	7,44	7,44	7,44
I alt overnatninger	693,25	723,47	786,60	745,96	719,67	654,33	725,79

TABEL 3: UDENLANDSKE OVERNATNINGER PÅ BORNHOLM

(1000*antal)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hotel -ferie	134,75	164,41	154,49	143,46	137,97	131,78	141,27
Hotel -forretning	27,93	26,95	29,39	25,33	21,97	21,04	21,34
Camping	162,49	212,79	192,07	177,13	160,19	135,14	144,51
Vandrerhjem	40,46	42,43	41,17	36,36	36,75	34,34	39,06
Lejet feriehus	197,17	276,05	277,88	241,41	313,16	280,07	275,25
Egen feriehus	178,35	466,2	466,2	466,2	466,2	466,2	466,2
Lånt sommerhus	57,53	78,96	78,96	78,96	78,96	78,96	78,96
Feriecentre	155,09	171,89	161,71	150,3	141,14	119,94	117,4
Lystbåde	12,27	16,71	9,68	8,89	8,34	9,03	8,59
Familie/venner	690,42	674,4	674,4	674,4	674,4	674,4	674,4
Endagsturister	192,85	192,85	192,85	192,85	192,85	192,85	192,85
Endagsforretninger	20,96	23,18	25,32	26,15	22,51	23,12	11,25
I alt overnatninger	1656,46	2130,79	2085,95	2002,44	2039,08	1950,9	1966,98

TABEL 4: DANSKE OVERNATNINGER PÅ BORNHOLM

(1000*antal)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hotel -ferie	252,43	277,97	268,22	246,17	231,38	225,62	234,58
Hotel -forretning	38,73	34,87	39,23	33,52	29,62	28,35	28,84
Camping	261,54	310,03	286,90	269,88	243,43	214,35	224,53
Vandrerhjem	50,26	50,12	47,67	41,68	41,64	39,38	44,51
Lejet feriehus	578,65	706,70	775,19	718,76	780,73	686,39	743,49
Egen feriehus	178,35	466,20	466,20	466,20	466,20	466,20	466,20
Lånt sommerhus	57,53	78,96	78,96	78,96	78,96	78,96	78,96
Feriecentre	188,65	197,33	194,49	173,97	156,67	139,03	139,80
Lystbåde	53,15	57,13	33,76	37,33	33,32	37,11	38,82
Bondegårde	-	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55	0,55
Krydstogt	-	-	6,98	6,98	21,85	14,89	18,09
Familie/venner	690,42	674,40	674,40	674,40	674,40	674,40	674,40
Endagsturister	200,29	200,29	200,29	200,29	200,29	200,29	200,29
Endagsforretninger	20,96	23,18	25,32	26,15	22,51	23,12	11,25
I alt overnatninger	2349,71	2854,26	2872,55	2748,4	2758,75	2605,23	2692,77

TABEL 5: SAMLET ANTAL OVERNATNINGER PÅ BORNHOLM

Det samlede estimerede antal overnatninger på Bornholm udgjorde altså i 2011 2,67 mio. Heraf foregik under halvdelen (1,29 mio. stk.) på de registrerede overnatningssteder.

Hertil kommer et antal endagsturister på Bornholm der af Visit Denmark er estimeret til 211.000 besøg om året. Efter CRT vurdering (bl.a. baseret på passagerantal på de forskellige ruter til Bornholm) vurderes antallet af endagsturister at ligge noget lavere - omkring 47.000 besøg (ekskl. krydstogsturister der jo i realiteten også er endagsturister, men inkluderet i tabellen ovenfor).

Indeks, 2006=100							
(1000*antal)		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hotel -ferie		100	96	89	83	81	84
Hotel -forretning		100	113	96	85	81	83
Camping		100	93	87	79	69	72
Vandrerhjem		100	95	83	83	79	89
Lejet feriehus		100	110	102	110	97	105
Egen feriehus		100	100	100	100	100	100
Lånt sommerhus		100	100	100	100	100	100
Feriecentre		100	99	88	79	70	71
Festival							
Lystbåde		100	59	65	58	65	68
Bondegårde		100	100	100	100	100	100
Krydstogt							
Familie/venner		100	100	100	100	100	100
Alle overnatningsformer		100	101	96	97	91	94

TABEL 6: INDEKS FOR ANTAL OVERNATNINGER PÅ BORNHOLM

Målt på antal overnatninger er det i særlig grad camping og feriecentre der har været i tilbagegang. I perioden er et større antal senge på feriecentre konverteret til feriehus, hvilket er med til at forklare nedgangen i feriecenterovernatninger. For så vidt angår brug af eget og lånt sommerhus samt besøg hos venner og familie, skal der gøres opmærksom på at der benyttes estimater der ikke har været ændret siden 2006.

TURISTERNES DØGNFORBRUG

Som nævnt opgøres turisternes døgnforbrug med udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse som Visit Denmark løbende gennemfører. I turistundersøgelsen blev der i 2011 foretaget ca. 12.000 interviews med turister på hoteller, feriecentre, campingpladser, vandrerhjem og feriehus. Af disse var ca. 8.000 af interviews med udenlandske turister. Interviewstederne er udtrukket af Danmarks Statisk, og undersøgelsen er repræsentativ for turismen i Danmark på de fem overnatningsformer. I turistundersøgelsen svarer turisterne på, hvor mange penge de bruger, og hvad disse penge går til.

Turistundersøgelsen bruges til at beregne døgnforbrug på hotel-forretning, hotel-ferie, camping, vandrerhjem og feriehus. For hver overnatningsform beregnes døgnforbruget på nationalitet og region. Der er dog et krav om, at der skal være mindst 20 interviews før et døgnforbrug kan accepteres. Dette betyder, at beregning af døgnforbrug på hver overnatningsform sker skridtvis på følgende måde:

1. Først beregnes et døgnforbrug for hver region på hver nationalitet. Er der 20 interviews indenfor regionen på nationaliteten, så har man et døgnforbrug..
2. Hvis kravet om 20 observationer ikke er opfyldt i en bestemt region deles Danmark op i Region Hovedstaden og 'resten af landet'. Hvis der er 20 eller flere interviews på nationaliteten i "resten af landet", så bliver turisterne tildelt dette 'uden for Region Hovedstaden' døgnforbrug.
3. Hvis der stadig eksisterer kombinationer af overnatningsformer og nationaliteter der ikke har fået tildelt et døgnforbrug, så beregnes dette på hele landet. Hvis der er 20 interviews på hele landet, så bruges dette landsgennemsnit på de regioner, som mangler et døgnforbrug.

4. Er der ikke 20 interviews på landsplan, så bliver døgnforbruget for nationaliteten gennemsnittet for hele udlandet på overnatningsformen.

	Døgnforbrug	
	Danmark	Udlandet
Hotel – ferie	1.078	1.378
Hotel – forretning	1.637	2.072
Feriecentre	495	484
Camping	246	365
Vandrehjem	682	900
Lejet feriehus	471	450
Kystbåde	312	266
Festival	1.037	1.013
Bondegård	186	498
Krydstogt	604	585
Eget sommerhus	237	-
Lånt sommerhus	285	-
Familie og venner	400	335
Endagsturister - ferie	292	380

TABEL 7: DØGNFORBRUG PÅ OVERNATNINGSFORMER FOR 2011, LANDSNIVEAU

Det ses at udenlandske turister, indenfor en række overnatningsformer har et højere forbrug end de tilsvarende danske turister. Endvidere er der grund til at fremhæve det markant højere døgnforbrug i gruppen ”Hoteller og feriecentre”. Disse turister bruger ikke blot flere penge til overnatning, men har også – specielt på restaurationsområdet – et betydeligt højere forbrug end de øvrige turistgrupper. Den afledte økonomiske effekt af hotelturistens forbrug er derfor selvk klart større end gældende for de øvrige overnatningsformer.

OMSÆTNING OG TURISMEFORBRUG

I alt forbrugte turisterne i Danmark i 2011 varer og tjenesteydelser for 82,4 mia. kr. Heraf blev de 34,1 mia. kr. brugt af udlændinge og 48,3 mia. kr. af danskere. Over en årrække har det udenlandske turismeforbrug været faldende og det danske forbrug stigende. De udenlandske turisternes forbrug udgør godt 41 % af det samlede turismeforbrug. De udenlandske turisternes forbrug gør samtidig turismen til et af de væsentlige eksporterhverv. Ferierejsende stod for cirka 56,9 mia. kr. af det samlede turismeforbrug, svarende til godt to tredjedele af det samlede forbrug, mens forretningsrejsende stod for de resterende godt 25,5 mia. kr (Visit Denmark, 2013).

På Bornholm udgjorde turisternes samlede forbrug i 2011, i alt 1,83 mia. kr., svarende til godt 2,2 % af det samlede turistforbrug i Danmark. Som det fremgår af tabellen er det kun cirka en tredjedel (611 mio. kr.) af turismeforbruget der kan henføres til de turismekaraktteristiske produkter/brancher, resten af turismeforbruget kommer andre brancher til gode.

mio. kr.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Turismekaraktteristiske produkter:						
Overnatning	203	236	231	213	199	211
Restaurant	163	199	194	199	196	190
Transport	146	181	165	154	154	142
Rejseservice	20	21	20	17	16	16
Forlystelse	41	52	50	53	54	53
i alt	574	689	660	635	618	611
Turismeforbundne produkter:						
Benzin og andre brændstof	207	225	229	236	255	265
Føde- drikkevarer og tobak	189	156	156	158	152	227
Andet	125	116	108	107	104	149
I alt	521	498	493	500	511	641
IKKE-turismespecifikke produkter:						
	468	394	391	419	408	579
I alt	1563	1581	1544	1555	1537	1831

TABEL 8: TURISMEFORBRUG FORDELT PÅ PRODUKTGRUPPER, 2006 - 2011

Turisternes forbrug kan også opgøres efter nationalitet, eller, for at gøre det lidt simpelt, i danskernes og udlændingens forbrug. Opgjort på denne måde (Tabel 9) ses det, at udlændinge bidrager med 595 mio. kr. eller 32 % af det samlede turistforbrug på Bornholm i 2008. Udenlandske turisternes forbrug vægter altså noget mindre på Bornholm end i landet som helhed.

	Udlænding		Danske		I alt	
	mio. kr.	pct	mio. kr.	pct	mio. kr.	pct
Ferie	583	98%	1080	87%	1663	91%
Forretning	12	2%	156	13%	167	9%
I alt	595	100	1236	100	1831	100

TABEL 9: TURISMEFORBRUGET FORDELT PÅ UDLÆNDING/DANSK PÅ BORNHOLM, 2011

En tredje opstillingsform er at fordele turisternes samlede forbrug efter hvilken overnatningsform turisterne anvender. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at forbruget omfatter *alle* turistens udgifter og altså ikke alene overnatningsudgiften. Som det fremgår af Tabel 10 er de to væsentligste overnatningsformer, med hensyn til at generere omsætning/forbrug ”hotelferie” samt ”ferie hos familie og venner”. Det er således værd at fremhæve den store økonomiske betydning som besøg/ferie hos venner og familie faktisk har, på trods af denne overnatningsforms usynlighed i mange økonomiopgørelse. Endvidere kan det fremhæves, at selvom forretningsrejsende og konferencer

ikke har den samme økonomiske betydning på Bornholm som i de større byer (som eksempelvis København og Århus), så bidrager konference og erhvervsturisme alligevel med 168 mio. kr. (eller 9,2 % af det samlede forbrug) på årsbasis.

	Udlændinge		Danske		I alt	
	mio. kr.	pct	mio. kr.	pct	mio. kr.	pct
Hotel -ferie	133	22,4%	138	11,2%	271	14,8%
Hotel -forretning/konf.	12	2,0%	156	12,6%	168	9,2%
Camping	60	10,1%	45	3,6%	105	5,7%
Vandrerhjem	4	0,7%	17	1,4%	21	1,1%
Lejet feriehus	343	57,6%	221	17,9%	564	30,8%
Eget feriehus	0	0,0%	299	24,2%	299	16,3%
Lånt sommerhus	0	0,0%	44	3,6%	44	2,4%
Feriecentre	12	2,0%	54	4,4%	66	3,6%
Festival	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Lystbåde	12	2,0%	6	0,5%	18	1,0%
Bondegårde	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Krydstogt	8	1,3%	0	0,0%	8	0,4%
Familie/venner	0	0,0%	233	18,9%	233	12,7%
Endagsturister	11	1,8%	23	1,9%	34	1,9%
Alle overnatningsformer	595	100,0	1236	100,0%	1831	100,0%

TABEL 10: TURISMEFORBRUGET FORDELT PÅ OVERNATNINGSFORM, 2011

TURISMEN PÅ BORNHOLM SAMMENLIGNET MED ANDRE ERHVERV

Satellitregnskabet for turismen på Bornholm giver mulighed for at beskrive turismens økonomiske betydning i forhold til samfundsøkonomien generelt. Dermed kan turismen sættes i forhold til andre erhverv. Nedenfor beskrives turismens relative betydning:

- Hvor stor en andel udgør turismen af det samlede udbud på Bornholm?
- Hvor stor *direkte* værditilvækst skaber turismeforbruget, og hvor stor en andel udgør dette af samfundets værditilvækst i alt?

TURISMEFORBRUGETS ANDEL AF DET SAMLEDE UDBUD

Med et samlet forbrug på 1,83 mia. kr. udgør turismen 7,6 pct. af det totale udbud på Bornholm. Udbuddet er udtryk for værdien af den samlede produktion, inkl. import² For at etablere det

² Udbuddet består af dansk produktion plus import, og repræsenterer dermed det der i Danmark enten bliver brugt i produktionen, som privat eller offentligt forbrug, investeringer eller eksport. Skal ikke forveksles med BNP, der er

samlede udbud af et produkt i Danmark er det nødvendigt at tage produktionen og tillægge import, skatter og afgifter for direkte at kunne sammenligne udbuddet med turismeforbruget 'over disken', der inkluderer moms og afgifter. Turismeforbrugets andel af det samlede udbud inden for hver produktkategori varierer stærkt. Turismen står på landsplan for næsten 93 pct. af det samlede udbud af overnatninger, 23 pct. af restaurantudbuddet og godt 17 pct. af udbuddet af rejseservice.

TURISMENS ANDEL AF VÆRDITILVÆKSTEN

Bruttoværditilvækst er en anerkendt målestok for betydningen af et erhverv i samfundet. Bruttoværditilvækst er defineret som den del af forbruget, der er tilbage af den samlede omsætning, når vareforbruget, der er brugt i forbindelse med produktionen, er fratrukket. Af det samlede bornholmske turismeforbrug på 1,83 mia. kr. som løber gennem kasseapparaterne, er der 572 mio. kr. (jf. Tabel 2) , eller godt 27 pct. tilbage i *direkte* værdivækst, dvs. til profit og aflønning af arbejdskraft.

Det er ikke hele denne værditilvækst der vil komme bornholmske virksomheder til gavn. Hovedparten vil selvfølgelig opstå på Bornholm, men en del af værditilvæksten vil opstå i andre kommuner, jf Tabel 11 nedenfor.

	Alle kommune	Kommunen selv	Andre kommuner
Værditilvækst (direkte effekter)			
Bornholm	-572,01	-415,72	-156,29
Værditilvækst (direkte og afledte effekter)			
Bornholm	-893,77	-522,6	-371,17

TABEL 11: VÆRDITILVÆKST AFLEDT AF BORNHOLMS TURISME, MIO.KR.

dansk produktion minus forbrug i produktion og dermed et mindre beløb.

	2007	2008	2009	2010	2011
I alt	8111	8081	7874	7609	7679
A Landbrug, skovbrug og fiskeri	186	188	165	204	221
B Råstofindvinding	25	25	17	15	17
C Industri	573	578	515	471	497
D_E Forsyningsvirksomhed	156	176	178	208	194
F Bygge og anlæg	623	646	534	261	295
G_I Handel og transport mv.	2016	1829	1674	1437	1370
J Information og kommunikation	190	173	151	163	165
K Finansiering og forsikring	208	221	225	224	239
LA Ejendomshandel og udlejning af erhvervsejendomme	101	153	100	107	114
LB Boliger	1076	1141	1190	1233	1258
M_N Erhvervsservice	235	208	200	246	269
O_Q Offentlig administration, undervisning og sundhed	2394	2484	2682	2786	2785
R_S Kultur, fritid og anden service	328	258	243	254	254

TABEL 12: VÆRDITILVÆKST PÅ HOVEDBRANCHER, BORNHOLM

Af Tabel 12 ovenfor fremgår at den samlede bornholmske værdiskabelse i 2011 var på 7,68 mia. kr. Turismens bidrag til den samlede værditilvækst fremgår ikke direkte af tabellen, da turisme jo er et fænomen der påvirker omsætning og værdiskabelse inden for en lang række erhverv. Den beregnede direkte værditilvækst fra den bornholmske turisme er turismens umiddelbare bidrag til den totale værditilvækst på Bornholm og beløbet på 415 mio. kr. svarer til 5,8 pct. af den samlede værditilvækst på Bornholm. Beregningen er det tætteste vi kommet på turismens andel af den samlede værdiskabelse på Bornholm.

Såfremt man vælger at inddrage de *afledte* effekter af turismen, er betydningen selvfølgelig større. Afledte effekter fremkommer når en virksomhed, som har solgt en vare eller en ydelse til en turist, bruger en del af sin omsætning på:

1. At købe råvarer i andre virksomheder (indirekte effekter)
2. At aflønne sine ansatte, som derefter bruger en del af deres løn hos andre virksomheder (inducerede effekter)

Disse forskellige effekter udgør til sammen de afledte effekter (eller den såkaldte ”multiplicator-effekt”).

$$\text{Multiplikator (x)} = \frac{\text{Direkte} + \text{indirekte} + \text{induceret}}{\text{Direkte}}$$

Indregnes den afledte værdiskabelse giver det bornholmske turismeforbrug anledning til en samlet værdiskabelse på 894 mio. kr, heraf 522 mio. kr. på Bornholm. Dette svarer til 6,8 pct. af den samlede bornholmske værdiskabelse. I den forbindelse skal det dog retfærdigvis nævnes, at den økonomiske aktivitet indenfor andre brancher og sektorer også vil have en afledt økonomisk effekt der ikke er medtaget i Tabel 12 ovenfor.

SKATTEPROVENU FRA TURISMEN

Når turisterne bruger penge skaber de, ud over beskæftigelse og værditilvækst også større skattegrundlag for staten og kommunerne. Skatteprovenuet optræder dels gennem moms og afgifter ved det direkte salg til turisten. Der ud over opstår provenuet via de personskatter de ”turismeskabte” ansatte betaler til stat, kommune og kirke, samt via de selskabsskatter, som virksomhederne betaler af deres overskud.

I Tabel 13 ses et overblik over de samlede skatte og afgiftsmæssige effekter af den bornholmske turisme. Alt i alt genererede den bornholmske turisme skatter og afgifter for 674 mio. kr. i 2011. Heraf falder de 183 mio. kr. som personlige skatter. Af de personlige skatter betales 94 mio. kr. i kommunale skatter og af disse vil cirka 50 pct. tilfalde Bornholms Regionskommune, det vil sige cirka 51 mio. kr. Resten af skatteprovenuet (623 mio. kr.) går enten i statskassen, i form af vareafgifter og moms og, eller til kommuneskatter i andre kommuner.

Skatter og vareafgifter i mio. kr.	Alle kommuner	BRKs Andel
Kommuneskatter	94	51 ³
Kirkeskatter	3	
Statsskatter og sundhedsbidrag	86	
Personskatter i alt	183	
Vareskatter/Punktafgifter	172	
Moms/Merværdiafgift	318	
I alt	674	

TABEL 13: SKATTER OG VAREAFGIFTER DER KAN HENFØRES TIL TURISME, 2011

BESKÆFTIGELSE

Beskæftigelse er på samme måde som værdiskabelse et fænomen, der kan opgøres og beskrives på mange forskellige måde. I lighed med opgørelsen af værdiskabelsen læner vi os i dette notat op ad det regionaliserede nationalregnskab. Her er beskæftigelsen som hovedregel gjort op som det samlede antal fuldtidsbeskæftigede på arbejdsstederne i regionen. Dette er ikke det samme som det antal personer, der (på et eller andet tidspunkt i løbet af året) har haft heltids- eller deltidsbeskæftigelse. Antal fuldtidsbeskæftigede i det regionaliserede nationalregnskab (den såkaldte KRNR-beskæftigelse) er således udelukkende en beregnet størrelse, hvor eksempelvis to halvtidsbeskæftigede omregnes til en fuldtidsbeskæftiget.

Den samlede såkaldte KRNR-beskæftigelse⁴ på Bornholm har i de seneste fire – fem år ligget på omkring 18 -20.000 personer. Overnatnings- og restaurationsbranchen beskæftigede i 2011 i alt cirka 670 personer, svarende til 3,8 % af den samlede beskæftigelse.

³ Beregning af den andel af de kommunale skatter der tilfalder Bornholms Regionskommune er baseret på et skøn der ikke tager højde for de afledte effekter på de mellemkommunale udligninger.

	Alle kommune	Bornholm	Andre kommuner
Arbejdspladser (direkte effekter)			
Bornholm	-1472	-1022	-450
Arbejdspladser (direkte og afledte effekter)			
Bornholm	-2063	-1237	-826

TABEL 14: BESKÆFTIGELSESEFFEKT FORDELT PÅ BORNHOLM OG ØVRIGE KOMMUNER

I Tabel 14 er der fokuseret på den beregnede beskæftigelseeffekt afledt af turisterne forbrug. Beskæftigelseeffekten er opdelt på antal arbejdspladser relateret til de direkte effekter og antal arbejdspladser relateret til de direkte og afledte effekter. Såfremt der kun ses på de arbejdspladser der genereres af det direkte turismeforbrug, så svarer det til i alt 1.472 arbejdspladser, heraf opstår de 1.022 arbejdspladser på Bornholm og de resterende 450 arbejdspladser i landets øvrige kommuner.

Indregnes de afledte effekter genererer den bornholmske turisme i alt 2.063 arbejdspladser, heraf 1.237 arbejdspladser på Bornholm.

I Tabel 15 er der fokuseret på den *branchespecifikke* beskæftigelse. Men grundlæggende skaber turismeforbruget beskæftigelse, ikke alene direkte i de traditionelle turismeerhverv, men også via afledte effekter i en lang række ikke turismekarakteristiske erhverv og brancher. På landsplan kan antallet af årsværk skabt direkte, indirekte og induceret af turismen på Bornholm beregnes til 2.063 årsværk. På Bornholm alene er der tale om en samlet på beskæftigelse på 1.237. Hovedparten af disse job er at finde indenfor overnatningssektoren, restaurationer, kultur og underholdning samt detailhandel, men også en række andre erhverv nyder rent beskæftigelsesmæssigt godt af den bornholmske turisme.

Af den samlede KRNR-beskæftigelse på Bornholm i 2011 på 18.803 arbejdspladser kan de 1.237 (6,6%) altså henføres til den bornholmske turisme.

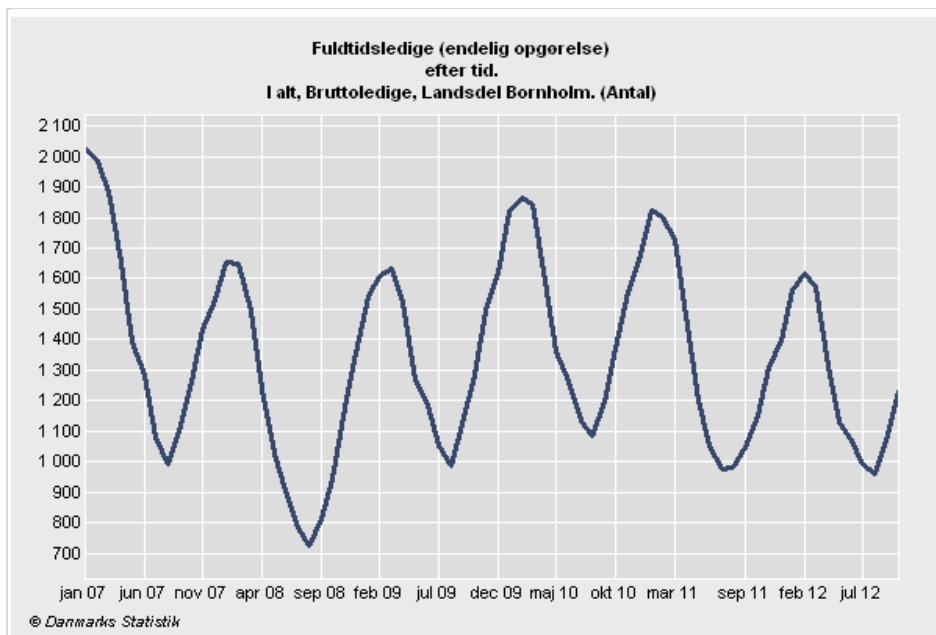
⁴ KRNR-beskæftigelsen er ikke fuldkommen sammenfaldende med den registerbaserede beskæftigelse (RAS-beskæftigelsen) der er baseret på en opgørelse af beskæftigelsen på et bestemt tidspunkt af året (ultimo november)

	2007	2008	2009	2010	2011
I alt	20.110	19.550	19.282	18.918	18.803
A Landbrug, skovbrug og fiskeri	1.005	968	972	953	946
B Råstofindvinding	28	40	40	37	39
C Industri	2.021	1.956	1.780	1.656	1.631
D_E Forsyningsvirksomhed	186	205	218	217	219
F Bygge og anlæg	1.532	1.488	1.324	1.196	1.178
G_I Handel og transport mv.	6.022	5.775	5.708	5.589	5.625
J Information og kommunikation	358	388	368	353	352
K Finansiering og forsikring	297	289	284	264	261
LA Ejendomshandel og udlejning af erhvervsejendomme	221	227	210	211	220
LB Boliger	45	49	45	45	46
M_N Erhvervsservice	946	999	989	955	964
O_Q Offentlig administration, undervisning og sundhed	6.746	6.564	6.743	6.846	6.726
R_S Kultur, fritid og anden service	703	602	600	597	597

TABEL 15: KRNR-BESKÆFTIGELSEN PÅ BORNHOLM

Siden finanskrisen satte ind i slutningen af 2008 er beskæftigelsen indenfor hotel og restaurationsbranchen selvfølgelig gået ned, i lighed med beskæftigelsen inden for de fleste andre brancher. Men en af styrkerne ved den turismeafledte beskæftigelse er, at der er tale om job der i betydelig udstrækning kan bestrides af ufaglærte, eller folk med en kort uddannelse, hvilket netop er en type job der i stor udstrækning er forsvundet fra Danmark (og i udpræget grad fra Danmarks yderområder) siden finanskrisen satte ind.

Hvad der ikke fremgår af ovenstående opstillinger er, at det bornholmske arbejdsmarked er præget af meget store sæsonudsving. Dette gælder både bygge- og anlægsbranchen samt hotel- og restaurationsbranchen, med en afledt effekt for den øvrige handelssektor. Denne kraftige sæsonafhængighed er, ud fra en arbejdsmarkedssynsvinkel, en af de mindre heldige egenskaber ved turismebeskæftigelse.



FIGUR 1: FULDTIDSLEDIGE (BRUTTOLEDIGHED) PÅ BORNHOLM, KILD: STATISTIKBANKEN.

Eksterne Kilder:

- VisitDenmark, 2013: Turismens økonomiske betydning i Danmark i 2011, revideret udgave (direkte og afledte effekter)
- Zhag, J. & A. Hedetoft, 2011: Turismesatellitregnskab og turisters forbrugsmønstre i Danmark. I Økonomi & Politik, nr. 4, december 2011
- Zhang, J & A. Hedetoft, 2010: Regionaløkonomisk analyse af turismen på Bornholm. Delrapport under projektet Turismebarometer for Bornholm.